

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, к.соц.н., доцентки Ляшенко Наталії Олександрівни
на дисертаційну роботу Розової Олени Володимирівни
«Пресслужба університету як інструмент позиціонування закладу вищої
освіти в інформаційному просторі»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 054 – Соціологія

Детальний аналіз дисертаційної роботи Розової О.В. на тему «Пресслужба університету як інструмент позиціонування закладу вищої освіти в інформаційному просторі», що представлена для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», дає змогу зробити комплексний висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами

Актуальність обраної теми зумовлена високим ступенем динамізму соціальних процесів в українському суспільстві, його стрімко зростаючою інформатизацією, які вимагають по новому розглянути відносини в системі «університет-інформаційний простір-масмедіа-суспільство». Перебуваючи в постійній конкурентній боротьбі за абітурієнтів, увагу роботодавців, державну підтримку тощо, в умовах постійних політичних, економічних та соціальних змін, пандемій та війн сучасний заклад вищої освіти України просто зобов'язаний чітко уявляти своє становище в інформаційному просторі, усвідомлено представляти бажані позиції і знати, як і за рахунок чого їх досягти. Це дозволить йому вибудувати довгострокову програму стратегічного планування та управління, визначити конкретні орієнтири і цілі

свого розвитку. Все це робить дисертаційне дослідження Розової О.В. вкрай важливим за своїм змістовним наповненням.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконувалась відповідно до наукової програми 054 «Соціологія», яка була впроваджена на кафедрі соціології і публічного управління Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій НТУ «ХП».

Проведені дослідження тісно пов'язані з кафедральною державною бюджетною темою НТУ«ХП» «Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті» (ДР № 0121U113440, 2021-2023 рр.).

3. Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація містить наукову новизну, з найбільш суттєвих доробок роботи можна назвати:

- детальний аналіз існуючих наукових доробок у сфері соціального простору, надане авторське визначення інформаційного простору як складової частини соціального простору, аналіз його структури та функцій;
- звернення до соціологічного поняття капіталу та спроба описати використовуючи логіку П. Бурдьє інформаційний капітал, його значення для розвитку та просування організації, формування її іміджу;
- аналіз пресслужби закладу вищої освіти як інструменту його позиціонування в інформаційному просторі, соціологічний аналіз її функцій, сучасних вимог та проблем функціонування, спираючись на авторські конкретні соціологічні дослідження стану діяльності та перспектив розвитку пресслужби університету.

Вважаю, що робота дисертанта становить істотний науковий інтерес і практичну цінність в соціологічній науці, зокрема, з вивчення феномену інформаційного простору.

4. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Дослідження має певну практичну цінність, його можна використовувати для подальших емпіричних досліджень стану та розвитку

пресслужби університету як інструменту позиціонування ЗВО, а також трансформаційних процесів у галузі PR-комунікацій сучасного університету. Крім того, результати дослідження дозволять створити базові рекомендації для керівництва університету з метою підвищення ефективності організації.

5. Повнота викладення матеріалів дисертації в наукових працях, які опубліковані автором. За результатами дослідження дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових праць, з них у фахових наукових виданнях, рекомендованих ДАК Міністерства освіти і науки України – 2, у реферативній базі Web of Science – 1, наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації – 6. Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для соціологічної науки.

6. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Робота Розової О. В. є завершеною науковою роботою, містить анотацію – українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки.

Дисертація присвячена соціологічному аналізу пресслужби ЗВО, а також з'ясуванню особливостей її функціонування як інструменту позиціонування ЗВО в інформаційному просторі. Об'єктом дослідження є процес позиціонування університету в інформаційному просторі.

У роботі автор пропонує розглядати інформаційний простір як специфічну складову соціального простору, надає авторське визначення інформаційного простору як частини соціальної реальності, що як сукупна інформація циркулює на певній території поширення, яка утворюється, обмежується та структурується в залежності від статусності суб'єктів інформаційної діяльності та насиченості інформаційними ресурсами. Важливою є запропонована авторська характеристика пресслужби університету як інструменту для просування закладу вищої освіти в інформаційному просторі. Авторка обґрунтовує важливість її ефективного

функціонування як ресурсу для створення, розвитку інформаційного капіталу університету, його подальшого конвертування в інші капітали не лише закладу вищої освіти як соціальної організації, а також впливати на інформаційний простір суспільства;

Розовою О.В. також запроваджено теоретико-методологічний підхід до соціологічного дослідження стану діяльності та перспектив розвитку пресслужби університету. У цьому контексті розроблено систему індикаторів, за допомогою яких здійснений аналіз стану та особливостей функціонування пресслужби університету як інструменту позиціонування ЗВО в інформаційному просторі. Автором також проведено ретроспективний та компаративний аналіз становлення та розвитку пресслужби в українському та міжнародному контекстах.

В першому розділі узагальнено сутність соціального простору з точки зору об'єктивістської та суб'єктивістської парадигм. Автором проаналізовано феномен «інформаційного простору» з точки зору концепцій інформаційного суспільства. За результатами проведеного аналізу існуючих у науковому дискурсі теоретико-методологічних підходів до тлумачення змісту феномену інформаційного суспільства автором було сформульоване власне визначення відповідної дефініції, відзначені ключові функції, що реалізуються в інформаційному просторі. На основі концепції капіталу П. Бурдьє надано визначення поняття інформаційного капіталу не тільки як сукупності інформаційних технологій, компетенцій та ресурсів, якими той чи інший агент володіє, але і як інструменту або методу виразу, придбання, накопичення та закріплення інших видів капіталу. Також було здійснено узагальнення підходів до розуміння університету, його комунікативних процесів та особливостей позиціонування.

В другому розділі обґрунтовано роль пресслужби університету в системі інформаційно-комунікаційних стратегій закладу вищої освіти. Автором надані визначення поняття «пресслужби», здійснений аналіз розвитку пресслужб в Україні. В роботі проаналізовано фактори, які спричинили появу та розвиток університетських пресслужб та визначено

головні можливості, які стали доступними університету завдяки функціонуванню сучасної системи комунікації з громадськістю. Здійснено аналіз організаційної структури, функцій та технологій пресслужби університету як інструменту його позиціонування в інформаційному просторі. Визначені основні стратегії та особливості позиціонування університету на прикладі як вітчизняних, так і зарубіжних закладів вищої освіти. Запропоновано узагальнений аналіз технологій та інструментів роботи пресслужби. Крім того, наголошено на ризиках та викликах, з якими стикаються пресслужби в інформаційному суспільстві та на які мають активно реагувати. Особливу увагу наголошено на тих ризиках, з якими стикаються пресслужби університету в умовах повномасштабної війни в Україні.

У третьому розділі проведений аналіз функціонування пресслужби університету як інструменту позиціонування ЗВО в інформаційному просторі за допомогою авторських досліджень, а саме: глибинних інтерв'ю з представниками засобів масової інформації та експертних інтерв'ю з керівниками пресслужб або Центрив зв'язків з громадськістю університетів України. Окремо було проаналізовано питання щодо того, яка інформація від університетів є найбільш актуальною та затребуваною ЗМІ. За результатами проведених досліджень було ідентифіковано основні проблеми функціонування пресслужби ЗВО та визначено ключові виклики щодо її розвитку; проаналізовано нормативно-правові документи ЗВО щодо регулювання діяльності пресслужб та/або центрив із зв'язків з громадськістю, надано перелік практичних рекомендацій щодо перспектив та стратегій її подальшого розвитку.

Висновки, сформульовані у роботі, висвітлюють результати дослідження як вирішення висунутих в дисертації завдань. В цілому висновки відповідають вимогам, які висуваються до результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Список літератури досить широко охоплює предметне поле дослідження, певною мірою відображає опрацювання автором значної кількості джерел соціологічного змісту (в тому числі вітчизняні), а також іноземних джерел.

Додатки містять : список публікацій здобувача за темою дисертації; повний перелік питань експертного інтерв'ю із керівниками пресслужб та Центрів комунікацій найбільш відомих університетів України; повний перелік питань глибинного інтерв'ю із представниками ЗМІ; інформацію про практичне впровадження результатів дисертації.

7. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів зумовлено поставленими метою та завданнями, а також використанням відповідної методології дослідження. Крім того, достовірність заявлених положень обґрунтовується комплексним підходом у вивченні визначеного об'єкта, що також зумовлює і низку певних методів, які були використані в процесі дослідження.

8. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Дисертація виконана з дотримання вимог академічної доброчесності, отримані результати дають підстави говорити про оригінальність роботи. У тексті містяться авторські ідеї, і не виявлено використання ідей інших науковців без посилання на їх роботи.

Основні ідеї автора та результати дослідження викладено у трьох фахових статтях, двох закордонних статтях, двох статтях у інших наукових українських виданнях, а також дисертант активно брав участь в міжнародних конференціях, де була проведена апробація ідей, що викладено у дисертаційному дослідженні.

9. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

1. Бажано більш чітко і коректно формулювати основні поняття, які використовуються в роботі, перш за все, це стосується ключового з них – «інформаційного простору». Так на С. 34 авторка стверджує: «В

організаційно-технічному аспекті структуру інформаційного простору становить сукупність баз і банків даних, технологій їхнього ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем, мереж, застосунків та організаційних структур, які функціонують на основі певних принципів і за встановленими правилами, що забезпечують інформаційну взаємодію користувачів, а також задоволення їхніх інформаційних потреб» [56]. ... Крім того, до структури інформаційного простору ми можемо віднести інформаційні ресурси, інформаційні системи, інформаційне законодавство, інформаційні технології, ринок інформаційних послуг тощо». Але у кінцевому визначенні стверджується, що «змістовними складовими інформаційного простору виступають – інформація, інформаційні відносини та взаємодії, інформаційна культура, інформаційна діяльність та інформаційна інфраструктура, інформаційне право та інформаційне законодавство», тобто незрозумілі місце суб'єктів цього простору та їх характеристики.

Поняття «інформаційне поле» та «інформаційні потоки» потребують уточнення, бо вони майже однаково визначені як сукупність інформації: «Ми говоримо про головні елементи інформаційного простору, які складають його структуру, а саме - інформаційні потоки та інформаційні поля. Інформаційне поле – сукупність всієї зосередженої в просторово-часовому континуумі інформації, безвідносно до можливих набутих нею форм, що не пов'язана як із об'єктом відображення, так і з агентом сприйняття. Інформація рухається в інформаційному полі завдяки інформаційним потокам, які складають зв'язок між інформаційним джерелом та отримувачем. Інформаційний потік – сукупність інформації, рух якої відбувається за допомогою різного роду комунікативних каналів» (С.33-34).

З'являється поняття «комунікативний простір» та «комунікативна діяльність» (С.49), але не описано їхній зв'язок з інформаційним простором та інформаційним капіталом університету.

2. Під час опису представлення сучасного університету в інформаційному просторі (підрозділ 1.3) в роботі не вистачає

характеристики агентів, які сплановано або стихійно сприяють позиціонуванню університету, створенню/руйнуванню його іміджу (сайти кафедр, інститутів/факультетів, бібліотек, чати/групи/відгуки студентів де обговорюються актуальні проблеми щодо навчання та побуту під час навчання тощо). Принаймні, це дозволило б провести більш повний, змістовний аналіз стратегій, чинників та викликів позиціонування університетів в інформаційному просторі, що могло б дати більше конкретних ідей та положень, які потребують розгляду саме в контексті роботи прес служби.

3. Доцільним було б проведення кількісного дослідження оцінки внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами офіційного сайту університету, представлених там матеріалів, оскільки останнє є важливою складовою діяльності пресслужби, а також аналізу поведінки відвідувачів сайту та самих відвідувачів (веб-аналітики), дослідження активності стейкхолдерів на офіційних сторінках університету у соціальних мережах, аналізу коментарів, репостів. Важливість цієї інформації авторка описує (С.136), але наводиться тільки аналіз інтересу підписників до публікацій Пресслужби НТУ ХПІ в Instagram, Facebook та в Telegram за 2020 рік (С.91).

4. Некоректно наводяться результати авторських соціологічних досліджень – використовуються відсотки (навіть с вказанням десятих) в ситуації, коли було проведено глибинне інтерв'ю та опитано тільки 30 респондентів, а проаналізовано офіційні сайти 36 закладів вищої освіти з різних міст України (С.119-120; 139-147).

Наведені недоліки та зауваження не знижують загального високого наукового та практичного рівня проведених досліджень. Відповідно актуальності виконаних досліджень, високого наукового рівня та практичної цінності, а також об'єму та оформлення, дисертація є завершеною роботою.

10. Висновки

Дисертаційна робота Розової О. В. є завершеною науково-дослідною роботою, яка містить науково-обґрунтовані результати, має наукову новизну та дає перспективи подальших досліджень. Тема дослідження відповідає

галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 054 – «Соціологія».

Отже, враховуючи актуальність теми, отримані результати та певну практичну значущість вважаю, що дисертаційна робота Розової Олени Володимирівни «Пресслужба університету як інструмент позиціонування закладу вищої освіти в інформаційному просторі» відповідає вимогам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сам автор, Розова Олена Володимирівна, заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 054 «Соціологія».

Рецензент – кандидат соціологічних наук,
доцентка кафедри соціології і публічного управління
Національного Технічного Університету
«Харківський
Політехнічний Інститут»

Наталія ЛЯШЕНКО

